e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

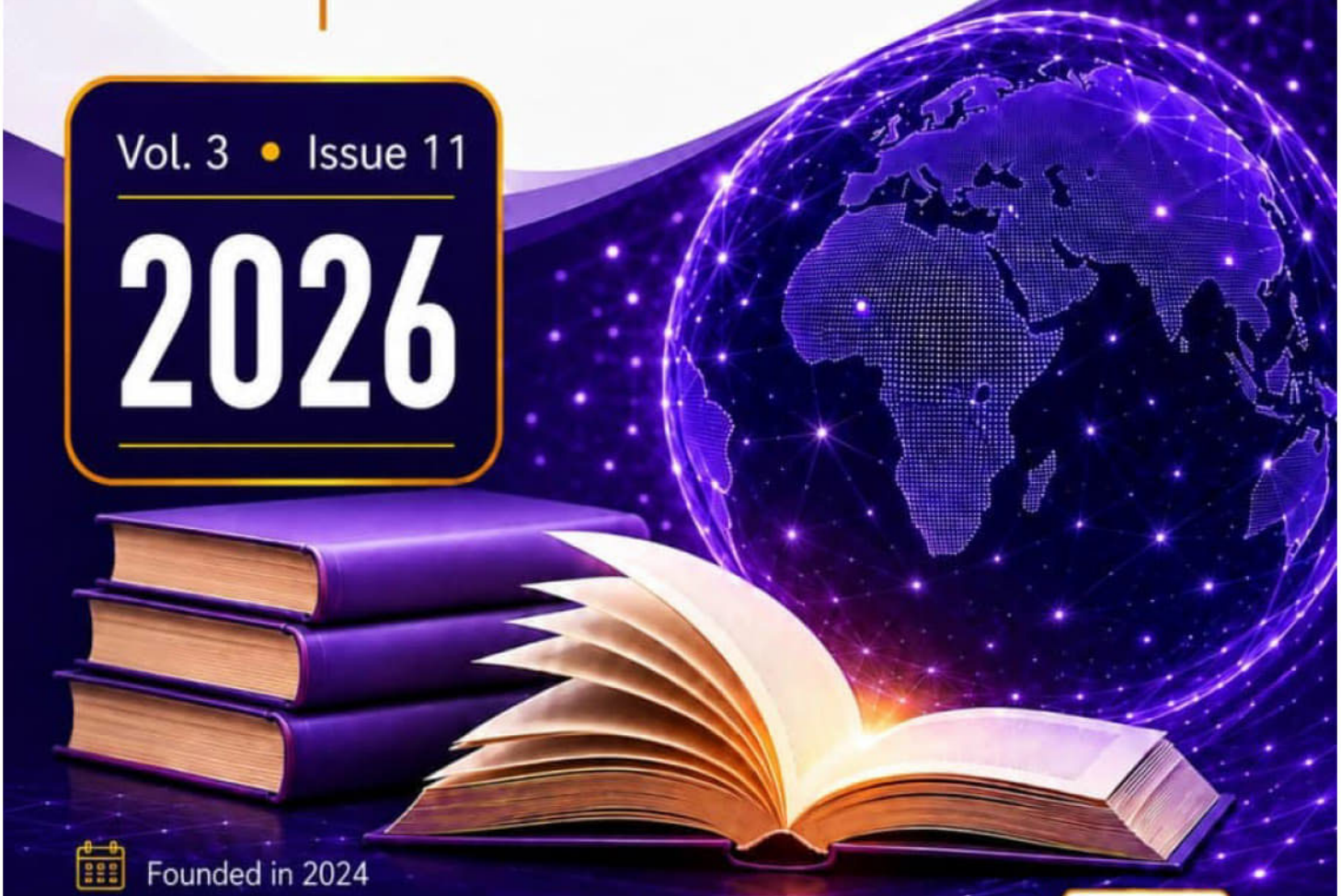

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/667qgw05

INKLYUZIV GURUHLARDA NUTQIY RIVOJLANISHNI INDIVIDUALLASHTIRISHDA INTERAKTIV VA O‘YIN TEXNOLOGIYALARINING O‘RNI

Bahodirova Namuna
Samarqand davlat pedagogika instituti, magistrant.
e-mail: bahodirovanamuna663@gmail.com

Annotatsiya.
Maqolada inklyuziv maktabgacha ta’lim guruhlarida bolalarning nutqiy rivojlanishini individuallashtirishda interaktiv va o‘yin texnologiyalarining o‘rni yoritilgan. Ilmiy adabiyotlarning qiyosiy tahlili asosida yo‘naltirilgan o‘yin, rasmli kitob asosidagi suhbat va tengdoshlar bilan rolli o‘yin nutqiy maqsad, topshiriqni moslashtirish imkoniyati, pedagogik ko‘mak shakli va kuzatiladigan natija bo‘yicha taqqoslangan. Metodik misollar orqali umumiy faoliyat doirasida har bir bola uchun individual nutqiy yoki kommunikativ maqsad belgilash, javob shakli va ko‘mak darajasini moslashtirish usullari tavsiflangan. Bolaning topshiriqni qanday ko‘mak bilan bajargani hamda ko‘nikmani yangi muloqot vaziyatida qo‘llay olishini kuzatish tavsiya etilgan.

Kalit so‘zlar: inklyuziv maktabgacha ta’lim, nutqiy rivojlanish, individuallashtirish, interaktiv texnologiyalar, o‘yin texnologiyalari, yo‘naltirilgan o‘yin, pedagogik ko‘mak, tengdoshlar bilan muloqot.

РОЛЬ ИНТЕРАКТИВНЫХ И ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ В ИНКЛЮЗИВНЫХ ГРУППАХ

Баходирова Намуна
Самаркандский государственный педагогический институт, магистрантка.

Аннотация.
В статье раскрывается роль интерактивных и игровых технологий в индивидуализации речевого развития детей в инклюзивных группах дошкольного образования. На основе сравнительного анализа научной литературы направленная игра, беседа по иллюстрированной книге и ролевая игра со сверстниками сопоставлены по речевым целям, возможностям адаптации заданий, формам педагогической поддержки и наблюдаемым результатам. На методических примерах описаны способы определения индивидуальных речевых или коммуникативных целей для каждого ребёнка в рамках совместной деятельности, а также адаптации формы ответа и уровня педагогической поддержки. Рекомендуется отслеживать, при какой поддержке ребёнок выполняет задание и способен ли он применять приобретённый навык в новой коммуникативной ситуации.

Ключевые слова: инклюзивное дошкольное образование, речевое развитие, индивидуализация, интерактивные технологии, игровые технологии, направленная игра, педагогическая поддержка, общение со сверстниками.

THE ROLE OF INTERACTIVE AND GAME-BASED TECHNOLOGIES IN INDIVIDUALIZING SPEECH DEVELOPMENT IN INCLUSIVE GROUPS

Bahodirova Namuna
Samarkand State Pedagogical Institute, Master's Student.

Abstract.
This article examines the role of interactive and game-based technologies in individualizing children’s speech development in inclusive preschool education groups. Based on a comparative analysis of scientific literature, guided play, picture book-based conversations, and role-play with peers are compared in terms of speech development objectives, opportunities for task adaptation, forms of pedagogical support, and observable outcomes. Methodological examples illustrate approaches to setting individual speech or communication goals for each child within shared activities, as well as adapting response formats and levels of support. It is recommended to monitor the type and level of support a child requires to complete a task and their ability to apply the acquired skill in a new communicative situation.

Keywords: inclusive preschool education, speech development, individualization, interactive technologies, game-based technologies, guided play, pedagogical support, peer communication.

Kirish. Maktabgacha ta’limda nutqiy rivojlanish bolaning o‘z ehtiyojlarini ifodalashi, tengdoshlari bilan munosabat o‘rnatishi va guruh faoliyatida ishtirok etishi uchun muhim ahamiyatga ega. Inklyuziv guruhda bolalarning nutqni

ISSN 3060-5059 (Online)

tushunish darajasi, lug‘at boyligi, fikrini ifodalash usuli va muloqotga kirishish sur’ati turlicha bo‘lishi mumkin. Masalan, bir bola rasm asosida voqeani mustaqil hikoya qilsa, boshqa bola savolga javob berish uchun rasmli tayanch, so‘z namunasi yoki qo‘shimcha vaqtga ehtiyoj sezadi. Bunday tafovutlar tarbiyochidan umumiy faoliyat doirasida har bir bolaning muloqotga kirishishi va o‘z imkoniyatlariga mos ravishda nutqiy ko‘nikmalarini rivojlantirishi uchun sharoit yaratishni talab etadi.

Nutqiy rivojlanishni individuallashtirish bolaning nutqni tushunish va o‘z fikrini ifodalash imkoniyatlarini kuzatish, unga mos nutqiy maqsadni belgilash hamda topshiriqning murakkablik darajasi, javob shakli va pedagogik ko‘mak darajasini moslashtirishni nazarda tutadi. Interaktiv va o‘yin texnologiyalari bu jarayonni guruhning kundalik faoliyatiga tatbiq etish imkonini beradi. Juftlikdagi suhbat, rasmli kartochkalar bilan ishlash, qo‘g‘irchoq teatri va rolli o‘yinlar davomida bola savol berish, iltimos bildirish, suhbatdoshini tinglash va o‘z fikrini ifodalashni mashq qiladi. Masalan, “Do‘kon” rolli o‘yinida bir bola kerakli buyumni rasm orqali ko‘rsatadi, boshqasi uning nomini aytadi, yana biri esa iltimosini to‘liq gap bilan ifodalaydi. Shu tariqa bolalar birgalikda o‘ynaydilar, tarbiyachi esa har biri uchun belgilangan nutqiy maqsadga mos ko‘mak beradi.

Mavzuning dolzarbligi inklyuziv guruhdagi umumiy mashg‘ulotlarni bolalarning individual nutqiy ehtiyojlariga moslashtirish zarurati bilan belgilanadi. O‘yin jarayonida pedagog bolaning nechta so‘z aytganini kuzatish bilan bir qatorda uning suhbatni boshlashi, savol yoki ko‘rsatmani tushunishi, tengdoshiga javob qaytarishi hamda avval o‘rgangan so‘z va iboralarini yangi vaziyatda qo‘llashiga e’tibor qaratishi muhim. Bunday kuzatuvlar keyingi topshiriqni tanlash, bolaga zarur ko‘makni belgilash va nutqiy rivojlanishdagi o‘zgarishlarni baholashga asos bo‘ladi.

Maqolaning maqsadi — inklyuziv maktabgacha ta’lim guruhlarida bolalarning nutqiy rivojlanishini individuallashtirishda interaktiv va o‘yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlarini yoritish hamda o‘yin topshiriqlari va pedagogik ko‘makni bolalarning individual nutqiy ehtiyojlariga moslashtirish usullarini tavsiflash.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tashkilotlari uchun ishlab chiqilgan “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturida nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari bolaning rivojlanish sohalaridan biri sifatida belgilangan [1]. Dasturda bolaning individual xususiyatlarini hisobga olish va o‘yin orqali ta’lim berishga e’tibor qaratiladi. Ushbu tamoyillar inklyuziv guruhda umumiy o‘yin mazmunini saqlagan holda har bir bola uchun alohida kommunikativ maqsadni belgilashga asos bo‘ladi. Masalan, bir xil rolli o‘yinda bir bola buyumni nomlashni, ikkinchisi iltimos bildirishni, uchinchisi esa tengdoshiga savol berishni mashq qilishi mumkin.

Maxsus ta’lim bo‘yicha xalqaro Division for Early Childhood tashkilotining tavsiyalarida alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarni kundalik mashg‘ulotlar va tengdoshlari bilan birgalikdagi faoliyatga jalb etish uchun muhit, materiallar hamda pedagogik ko‘makni moslashtirish ko‘zda tutilgan [2]. Nutqiy rivojlanishni individuallashtirishda bu yondashuv bolaning qiziqishlari, muloqot tashabbusi va mavjud ko‘nikmalarini kuzatish hamda unga mos yordamni tanlashni anglatadi. Masalan, bola o‘yinga kirishishda qiynalsa, tarbiyachi o‘yinchoqni tanlash uchun rasmli kartochka taklif qilishi, javob berish uchun qo‘shimcha vaqt ajratishi yoki bola aytgan so‘zni qisqa ibora shaklida kengaytirib takrorlashi mumkin.

K. Skene va hammualliflar yo‘naltirilgan o‘yinning bolalar rivojlanishiga ta’sirini tizimli sharh va metatahlil asosida o‘rganganlar [3]. Yo‘naltirilgan o‘yinda bola faoliyat davomida tanlov qiladi, pedagog esa oldindan belgilangan o‘quv maqsadiga mos savol yoki ko‘rsatma orqali uni qo‘llab-quvvatlaydi. Metatahlilda erkin o‘yinga nisbatan yo‘naltirilgan o‘yin fazoviy tushunchalarni bildiruvchi so‘zlarni o‘zlashtirishda yaxshiroq natija bergani aniqlangan. So‘zlarni tushunish ko‘rsatkichi bo‘yicha yo‘naltirilgan o‘yin va bevosita o‘qitish o‘rtasida statistik jihatdan ahamiyatli farq aniqlanmagan. Bu natijalar o‘yinni rejalashtirishda nutqiy maqsadni aniq belgilash va natijani shu maqsadga mos ko‘rsatkich orqali baholash zarurligini ko‘rsatadi. Masalan, qurish-yasash o‘yinida “ustida”, “tagida” va “yonida” so‘zlarini tushunish bolaning og‘zaki ko‘rsatmaga muvofiq buyumni joylashtirishi orqali kuzatiladi.

N. Dowdall va hammualliflarning tizimli sharhi hamda metatahlilida ota-onalarga farzandlari bilan rasmli kitoblarni interaktiv tarzda o‘qish usullarini o‘rgatishga qaratilgan dasturlar tahlil qilingan [4]. Tadqiqotda bolalarning o‘z fikrlarini so‘z bilan ifodalash va nutqni tushunish ko‘nikmalarida ijobiy o‘zgarishlar qayd etilgan. Mazkur yondashuvni inklyuziv guruhga moslashtirishda bitta rasmli kitob asosida turli murakkablik darajasidagi topshiriqlarni berish mumkin. Masalan, bir bola so‘ralgan qahramonni rasmda ko‘rsatadi, boshqasi uning harakatini nomlaydi, yana biri voqeaning qanday davom etishini aytadi. Sharhda, asosan, ota-ona va bola ishtirokidagi faoliyat o‘rganilganligi sababli ushbu yondashuvni guruhda qo‘llash misoli tadqiqot natijalaridan kelib chiqadigan metodik taklif hisoblanadi.

Tengdoshlar ishtirokidagi muloqotning ahamiyati K. M. Thiemann-Bourque va hammualliflarning tadqiqotida ham yoritilgan [5]. Tadqiqotda autizm spektridagi maktabgacha yoshdagi uch nafar bola va ularning tengdoshlari ishtirok etgan. Tengdoshlar birgalikda o‘ynash, navbat almashish va ovoz chiqaruvchi muqobil muloqot vositasidan foydalanishga o‘rgatilgach, bolalarning muloqotni boshlashi, javob qaytarishi va o‘zaro muloqotida ijobiy o‘zgarishlar kuzatilgan. Ishtirokchilar soni kam bo‘lganligi sababli ushbu natijalar dastlabki dalil sifatida baholanadi. Tadqiqot inklyuziv o‘yinda bolaning ishtirokini baholashda og‘zaki nutq bilan bir qatorda muqobil muloqot vositasi yordamida bildirilgan tashabbuslar va javoblarni ham hisobga olish uchun asos yaratadi.

Ko‘rib chiqilgan adabiyotlar inklyuziv guruhda nutqiy rivojlanishni individuallashtirishning uchta amaliy yo‘nalishini asoslash imkonini beradi. Birinchisi — umumiy o‘yin doirasida har bir bolaga mos nutqiy yoki kommunikativ maqsadni belgilash. Ikkinchisi — bolaning javob shakli, unga ajratiladigan vaqt va pedagogik ko‘mak darajasini moslashtirish. Uchinchisi — o‘zlashtirilgan ko‘nikmaning boshqa o‘yin yoki kundalik muloqot vaziyatida ham qo‘llanayotganini kuzatish. Mazkur maqola doirasida ushbu yo‘nalishlarni “Ilk qadam” dasturi asosida tashkil etiladigan rolli o‘yinlar, rasmli suhbatlar va juftlikdagi topshiriqlarga tatbiq etish masalasi yoritiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

ISSN 3060-5059 (Online)

Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni qiyosiy tahlil qilish metodidan foydalanildi. Ushbu metod inklyuziv maktabgacha ta'lim guruhlarida bolalarning nutqiy rivojlanishini individuallashtirish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan interaktiv va o'yin usullarini taqqoslashga xizmat qildi. Tahlilga yo'naltirilgan o'yin, rasmli kitobni birgalikda o'qish va tengdoshlar ishtirokidagi muloqotga oid ilmiy tadqiqotlar jalb etildi [3–5]. Ushbu tadqiqotlardan kelib chiqadigan metodik tavsiyalar maktabgacha inklyuziv ta'limga oid tavsiyalar hamda "Ilk qadam" davlat o'quv dasturida belgilangan rivojlanish maqsadlari bilan bog'liq holda ko'rib chiqildi [1–2].

Manbalarda yoritilgan usullar to'rtta mezon asosida taqqoslandi. Birinchi mezon bolaning nutqiy yoki kommunikativ maqsadi bo'lib, unda so'zni tushunish va qo'llash, savolga javob berish, iltimos bildirish yoki suhbatni boshlash kabi ko'nikmalar ko'rib chiqildi. Ikkinchi mezon topshiriqni individuallashtirish imkoniyati bo'lib, unda topshiriqning murakkablik darajasi, javob shakli va javob berish uchun ajratiladigan vaqtni moslashtirishga e'tibor qaratildi. Uchinchi mezon pedagogik ko'mak shakli bo'lib, unda rasmli tayanch, nutqiy namuna, yo'naltiruvchi savol va tengdosh ko'magi tahlil qilindi. To'rtinchi mezon kuzatiladigan natija bo'lib, unda bolaning topshiriqni qanday ko'mak bilan bajargani va o'zlashtirgan ko'nikmasini boshqa muloqot vaziyatida qo'llay olishi qanday baholanganiga e'tibor qaratildi.

Qiyosiy tahlilda tadqiqot ishtirokchilarining xususiyatlari va faoliyat tashkil etilgan muhit hisobga olindi. Xususan, ota-ona va bola ishtirokida rasmli kitobni birgalikda o'qish bo'yicha olingan natijalar ushbu faoliyatni guruh mashg'ulotlariga moslashtirish uchun metodik asos sifatida talqin qilindi [4]. Tahlil asosida umumiy o'yin doirasida har bir bola uchun individual nutqiy maqsadni belgilash, unga mos topshiriq va ko'mak shaklini tanlash hamda natijani kuzatiladigan xatti-harakatlar orqali baholash bo'yicha tavsiyalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ilmiy adabiyotlarning qiyosiy tahlili inklyuziv maktabgacha ta'lim guruhida nutqiy rivojlanishni individuallashtirishning uchta amaliy yo'nalishini ajratish imkonini berdi. Yo'naltirilgan o'yin muayyan so'zlarni tushunish va qo'llashni mashq qilishga, rasmli kitob asosidagi suhbat savolni tushunish va voqeani ifodalashga, tengdosh bilan tashkil etiladigan rolli o'yin esa muloqotni boshlash va suhbatdoshga javob qaytarishga sharoit yaratadi [3–5]. Quyidagi misollar ilmiy adabiyotlar tahlili asosida tuzilgan metodik namunalar bo'lib, ularda keltirilgan ko'rsatkichlar tarbiyachi kuzatishi mumkin bo'lgan xatti-harakatlarni ifodalaydi.

Faoliyat va vaziyat	**Individual nutqiy yoki kommunikativ maqsad**	**Topshiriq va pedagogik ko'mak**	**Kuzatiladigan ko'rsatkich**
«Ayiqchani joylashtir» yo'naltirilgan o'yini. Bolalar ayiqcha va qutidan foydalanadilar.	Fazoviy so'zni tushunish yoki buyumning joylashuvini so'z bilan ifodalash.	Bir bolaga «Ayiqchani qutining ichiga qo'y» deyiladi. Zarur bo'lsa, tarbiyachi rasmli namuna ko'rsatadi. Boshqa boladan «Ayiqcha qayerda?» deb so'raladi va kerak bo'lganda «Ayiqcha qutining…» shaklida gap boshi beriladi.	Bola buyumni ko'rsatmaga muvofiq joylashtiradi yoki uning joyini «qutining ichida» deb aytadi. Javobda qanday ko'makdan foydalangani qayd etiladi.
«Quyoncha nima qildi?» rasmli kitob asosidagi suhbat. Bolalar voqeani aks ettiruvchi rasmlarni ko'radilar.	Savolni tushunish, harakatni nomlash yoki voqeani ketma-ket ifodalash.	«Quyoncha qayerda?» savoliga bir bola rasmni ko'rsatib javob beradi. Boshqa bola «Quyoncha nima qildi?» savoliga harakatni nomlaydi. Yana bir bola ikkita rasm yordamida «Avval… Keyin…» qolipi asosida voqeani aytib beradi.	Bola mos rasmni ko'rsatadi, harakatni bildiruvchi so'zni aytadi yoki ikki hodisani to'g'ri ketma-ketlikda ifodalaydi.
«Do'kon» rolli o'yini. Bolalar xaridor va sotuvchi rollarini navbat bilan bajaradilar.	Tengdoshiga murojaat qilish, iltimos bildirish yoki uning murojaatiga javob qaytarish.	Bir bola olma tasvirlangan kartochkani tengdoshiga uzatib, o'z tanlovini bildiradi. Boshqa bola «Olma bering» deydi. Sotuvchi rolidagi bola so'ralgan buyumni uzatib, «Mana, oling» deb javob beradi. Tarbiyachi zarur hollarda iborani bir marta namuna sifatida aytadi va javob uchun vaqt beradi.	Bola iltimosini tengdoshiga yo'naltiradi va sherigining murojaatiga mos javob qaytaradi. Tashabbusning mustaqil yoki ko'mak bilan bildirilgani qayd etiladi.

Yo'naltirilgan o'yin bo'yicha tadqiqotlarda fazoviy lug'atni rivojlantirishga doir ijobiy natijalar qayd etilgan [3]. Jadvaldagi birinchi misolda so'zni tushunish va uni mustaqil qo'llash alohida ko'rsatkichlar sifatida olindi. Bola "Ichiga qo'y" ko'rsatmasini to'g'ri bajarishi, ammo "Qayerda?" savoliga hali mustaqil javob bera olmasligi mumkin. Bunday kuzatuv keyingi topshiriqni tanlashga yordam beradi. Tarbiyachi avval bolaning harakatiga "Ayiqcha qutining ichida" deb izoh beradi, keyingi urinishda esa so'zni bolaning o'zi aytishi uchun vaqt ajratadi.

Rasmli kitobni birgalikda o'qish bo'yicha metatahlilda bolalarning nutqni tushunishi va o'z fikrlarini so'z bilan ifodalashida ijobiy o'zgarishlar qayd etilgan [4]. Ushbu yondashuv guruh mashg'ulotiga moslashtirilganda, bir xil rasm

ISSN 3060-5059 (Online)

asosida turli murakkablik darajasidagi savollarni berish mumkin. Masalan, bola “Quyoncha nima qildi?” savoliga “Sakradi” deb javob bersa, tarbiyachi javobni “Quyoncha ariqdan sakrab o‘tdi” shaklida kengaytiradi. Keyingi rasm asosida bolaning harakatni mustaqil nomlashi yoki gap orqali ifodalashi kuzatiladi. Shu tariqa topshiriqning murakkablik darajasi bolaning javobiga qarab o‘zgartiriladi.

Tengdoshlar vositasida muloqotni qo‘llab-quvvatlashga oid tadqiqotda muloqotni boshlash, javob qaytarish va o‘zaro fikr almashishda ijobiy o‘zgarishlar kuzatilgan [5]. “Do‘kon” o‘yinida bu ko‘rsatkichlar bolaning murojaati kimga yo‘naltirilgani va sherigi unga qanday javob bergani orqali aniqlanadi. Masalan, bola olma tasvirlangan kartochkani tengdoshiga uzatsa va tengdoshi unga olmani bersa, bu o‘zaro muloqot sifatida qayd etiladi. Ko‘nikmaning boshqa vaziyatda qo‘llanishini kuzatish uchun tarbiyachi keyingi kuni qurish-yasash faoliyatida bolaning kerakli detalni tengdoshidan so‘rashiga e’tibor qaratishi mumkin.

Qiyosiy tahlil natijasida umumiy faoliyat doirasida individual maqsadni belgilash, javob shakli va ko‘mak darajasini moslashtirish hamda ko‘nikmaning yangi vaziyatda qo‘llanishini kuzatish tavsiya etildi. Masalan, kuzatuv varag‘ida “Bola iltimos bildirdi” degan umumiy qayd o‘rniga “Rolli o‘yinda olma tasvirlangan kartochkani tengdoshiga mustaqil uzatdi” yoki “Qurish-yasash faoliyatida nutqiy namunadan foydalangan holda tengdoshidan detal so‘radi” deb yozish bolaning qanday harakatni bajarganini va qanday ko‘makka ehtiyoj sezganini aniq ko‘rsatadi.

XULOSA

Ilmiy adabiyotlarning qiyosiy tahlili interaktiv va o‘yin texnologiyalari inklyuziv maktabgacha ta’lim guruhida umumiy faoliyatni har bir bolaning nutqiy va kommunikativ ehtiyojlariga moslashtirish imkonini berishini ko‘rsatdi. Yo‘naltirilgan o‘yin orqali muayyan so‘zlarni tushunish va qo‘llash, rasmli kitob asosidagi suhbat orqali savollarga javob berish va voqealarni ketma-ket bayon qilish, rolli o‘yin orqali esa tengdoshiga murojaat qilish, iltimos bildirish va javob qaytarish ko‘nikmalarini mashq qilish mumkin.

Nutqiy rivojlanishni individuallashtirish uchun tarbiyachi bolaning mavjud ko‘nikmalariga mos maqsadni belgilashi, topshiriqning murakkablik darajasi va javob shaklini moslashtirishi hamda zarur ko‘makni tanlashi lozim. Masalan, “Do‘kon” o‘yinida bir bola rasmli kartochka orqali o‘z iltimosini bildirsa, boshqasi shu maqsadda so‘z yoki gapdan foydalanadi. Har ikkala holatda ham bolaning tengdoshiga mustaqil murojaat qilishi yoki buning uchun ko‘makka ehtiyoj sezishi keyingi topshiriqni rejalashtirishga asos bo‘ladi.

Bolaning nutqiy rivojlanishidagi o‘zgarishlarni baholashda uning muayyan ko‘nikmani namoyon etishda qanday yordamdan foydalangani va ushbu ko‘nikmani boshqa o‘yin yoki kundalik muloqot vaziyatida qo‘llay olishini kuzatish tavsiya etiladi. Maqolada taklif etilgan metodik namunalar ilmiy adabiyotlar tahliliga asoslangan bo‘lib, ularning inklyuziv guruhlardagi samaradorligini pedagogik tajriba-sinov ishlari orqali baholash keyingi tadqiqotning vazifasi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlari uchun «Ilk qadam» davlat o‘quv dasturi. – 2-nashr. – Toshkent, 2022. – URL: https://www.unicef.org/uzbekistan/media/5686/file/Ilk%20Qadam%20Uzbek.pdf.
2. Division for Early Childhood. DEC Recommended Practices in Early Intervention/Early Childhood Special Education. – 2014. – URL: https://www.dec-sped.org/dec-recommended-practices.
3. Skene K., O’Farrelly C. M., Byrne E. M., Kirby N., Stevens E. C., Ramchandani P. G. Can Guidance During Play Enhance Children’s Learning and Development in Educational Contexts? A Systematic Review and Meta-Analysis // Child Development. – 2022. – Vol. 93, No. 4. – P. 1162–1180. – DOI: 10.1111/cdev.13730.
4. Dowdall N., Melendez-Torres G. J., Murray L., Gardner F., Hartford L., Cooper P. J. Shared Picture Book Reading Interventions for Child Language Development: A Systematic Review and Meta-Analysis // Child Development. – 2020. – Vol. 91, No. 2. – P. e383–e399. – DOI: 10.1111/cdev.13225.
5. Thiemann-Bourque K. M., McGuff S., Goldstein H. Training Peer Partners to Use a Speech-Generating Device with Classmates with Autism Spectrum Disorder: Exploring Communication Outcomes Across Preschool Contexts // Journal of Speech, Language, and Hearing Research. – 2017. – Vol. 60, No. 9. – P. 2648–2662. – URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5831624/.